

1. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / [Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.] ; М-во освіти і науки України, Півден. регіон. центр НАПрН України, НУ "ОЮА", за ред. Ю. М. Оборотова. – Одеса : Фенікс. – 2015. – С. 419.

2. Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / [Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.] ; МОНмолодьспорт України, НУ "ОЮА", за ред. Ю. М. Оборотова. – Одеса : Фенікс, 2012. – С.168.

3. Чувакова А.М. Аномалии правосознания / А.М. Чувакова // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України: матер. міжнар.наук.-практ.конф. (15-16 травня 2015 р., Одеса). – О. : Юрид.л-ра, 2015. – С. 70.

Ключові слова: правова сфера, аномалія правової сфери, причини аномалій правової сфери.

Keywords: legal sphere, legal sphere anomaly's, roots of legal sphere anomaly's.

Рязанов Михайло Юрійович

Національний університет “Одеська юридична академія”,

доцент кафедри Загальної теорії права та держави,

Кандидат юридичних наук, доцент

МОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОЇ СПАДЩИНИ

Морфологія - один з варіантів типології, коли в якості підстави типологізації приймається форма. Відповідно в словниках та енциклопедіях термін «морфологія» (від грец. Morphe - форма) [\[1\]](#), 761] зазвичай означає

знання про форму і будову пізнаваного об'єкта. У найзагальнішому вигляді морфологія - це знання про форми. Доречно також говорити, що морфологія вивчає структуру. Відповідно, слід зауважити, що будь-якому складному об'єкту який виступає як система притаманна така характеристика як структурність, що є його істотною характеристикою. Така істотна характеристика характеризує спосіб зв'язку елементів, сукупність взаємозв'язків і взаємодій між елементами, виражає їх внутрішню організацію, упорядкованість та композицію. А це означає, що структура забезпечує збереження цілісності, єдності явища як системи, утворює його каркас (скелет), за допомогою якого організовується, упорядковується зміст даного явища [2].

З точки зору морфологічного аналізу правової спадщини цікавим є системний підхід який, розглядаючи структуру культури, вибудовує її і якості багатоповерхової системи. На першому, елементарному щаблі в якості вихідної виступає категорія норми як елементарної соціально санкціонованої форми фіксації загальнозначущого досвіду. Її стабільність - умова буття культури як такої. Області культурної норми належать зразки поведінки, ненормативна поведінка підлягає культурним санкціям, а система культурних норм - звичай - вінчає першу, фундаментальну щабель в структурі культури [3]. Поняття культурної норми, вважає цитований автор, фіксує найбільш стійкі вихідні моменти, пов'язані з трансляцією соціального досвіду. Поняттю норма «підвідомча» своя система понять, що відображають реальне буття культури, пов'язаної з цією нормативною діяльністю. Звичка, звичай, етикет, церемонія (церемоніал), ритуал - в такий ланцюжок вибудовується нормативне в соціумі. Серед ряду цих підлеглих на тій або іншій основі поняттю норми термінів виділяється поняття «звичай», що структурно розміщується на наступному, більш високому рівні, хоча і в межах того ж шабля: звичай з цієї точки зору являє собою

систему норм, а важливість його визначена тим, що звичай становить основу норм звичаєвого права

Морфологія правової спадщини, враховуючи компоненти правової культури, може бути представлена як система правових норм (правових текстів), цінностей, правових інститутів, процесів і форм, що виконують функцію правової орієнтації людей в суспільстві. Кожну складову можна розглядати як самостійну систему (або підсистему правової спадщини), яка також структурується за різними критеріями і підставами.

Так, наприклад, система цінностей структурується за різними критеріями: за здатністю задовольняти потреби й інтереси суб'єкта - матеріальні й моральні (духовні) цінності; за суб'єктами або носіями цінностей – особистісні, групові та загальносуспільні; за ступенем публічності – приватні, приватно-публічні і публічні; за смисловим навантаженням - «цінності-цілі» та «цінності-засоби»; за значенням у моральному світі – відносні і абсолютні; за характером цілей - об'єктивні та суб'єктивні; цінності права, стосовно яких право – це інструмент, засіб реалізації, та цінності в праві («правові цінності»), які розкривають власну цінність права (суб'єктивне право, юридичний обов'язок, законність, юридична відповідальність, правовий статус та ін.); цінності-ідеали - свобода, рівність, справедливість, демократія, порядок, безпека, мир, права людини.

Елементи, що утворюють правову спадщину, можуть бути одночасно включені і в інші структури. Наприклад, право входить у систему соціальних норм; правовідносини виступають різновидом суспільних відносин; правосвідомість представляє одну з форм суспільної свідомості; правомірна діяльність у юридичній сфері входить до системи всієї соціальної діяльності людей; нарешті, правопорядок є складовою частиною громадського порядку тощо. [\[4\]](#), 7]

Таким чином, правова спадщина це той захисний шар, який надає усій правовій культурі стабільності, стійкість. Образ і поняття спадщини страхують унікальну вічність даної правової культури в собі і для себе. Відповідно правова спадщина це медіативний правовий шар необхідний для збереження, існування і відтворення правової культури. Правову спадщину можна порівняти з ресурсом навколишнього середовища. Як і будь який об'єкт загальної спадщини потребує турботи і збереження, так і правова спадщина наділяється характеристикою невідновних ресурсів. Відповідно, правові ресурси формують таку ж частину світової спадщини. [[5]]

Поняття правової спадщини стало значимим концептом в осмисленні культурної спадщини в цілому. Одним з важливих підстав для переоцінки багатьох вимог, що стосуються використання правової спадщини. В основі нових теоретичних підходів до осмислення поняття правової спадщини лежать три взаємозалежні між собою концепції – ноосферна, екології правової культури й правового ландшафту. Це методологічна база збереження спадщини в контексті керування правовим середовищем як різноманітною й стійкою системою. Серед можливих підходів, що представляють принципово нове відношення до спадщини, виділяються:

А) генетичний. Тут правова спадщина виступає як носій правової пам'яті, що забезпечує збереження самобутності національної або регіональної правової культури;

Б) екологічний. Правова спадщина розуміється як основа сталого розвитку суспільства. Виступаючи імунною системою правової культури, спадщина виступає фільтром будь-яких нововведень які можуть бути деструктивними для правової культури. Відповідно, чим більш стійкі культурні, національні, історичні основи народу, тим краще вдається акумулювати і переробити будь-які новації з урахуванням національних особливостей не відчувачи агресивного, темпового нав'язування ззовні. Плавність, а не темповість запорука того що народ пропустивши нове крізь

свою свідомість швидше це перетворить на конкретну модель поведінки: що значимо відобразиться на підвищенні рівня загального правопорядку;

В) лімологічний підхід. У цьому випадку, спадщина є основою збереження правової різноманітності світу, країни, окремих регіонів, етносів, груп населення. Будучи фундаментальною категорією, що визначає можливість формування стійкого й різноманітного самобутнього правового ландшафтного простору, визначається конструктивна роль правової спадщини при формуванні поведінки держави на світовій арені, формуванні його соціальної політики. [[6]]

Ці ідеї відкривають погляд на правову спадщину як багатовимірну і багатоаспектну систему яка лише набуває всеосяжного наукового розсуду, в тому числі і до її систематизації та структурування. Наведене схематичне структурування правової спадщини не може відобразити у повній мірі її зміст й сутність але відкриває можливості для подальших розробок.

ЛІТЕРАТУРА:

[1] Великий тлумачний словник сучасної української мови / В. Т. Бусел. Київ: Перун, 2002. 1440 с.

[2] Зязюн І., Закович М.М., Семашко В. Культурологія: українська та зарубіжна культура : Навчальний посібник. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-4274.html>

[3] Скуріхін С. М. Морфологія і динаміка правової культури : навчальний посібник / С. М. Скуріхін. – Одеса : Фенікс, 2020. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15964?Locale-attribute=en>

[4] Целуйко М.Ф. Структура правової культури у вітчизняній юридичній літературі. Науковий вісник Чернівецького університету. 2010. Випуск 538. Правознавство. С.5-10

[5] Рязанов М.Ю. Правова спадщина: питання інтерпретації. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19561/%D0%A0%D1%8F%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%20%D0%9C.%20%D0%AE>.

%20%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20
%D1%81%D0%BF%D0%B0%D0%B4%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B
0....pdf?Sequence=1&isallowed=y

[6] Завальнюк С. Юридична лімологія: традиції та інновації в правовому розумінні кордонів. Юридичний вісник. 2013. №2. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v3_2013/20.pdf

Ключові слова: морфологія, морфологія спадщини, правова спадщина, структура правової спадщини, система правової спадщини.

Keywords: morphology, morphology of heritage, legal heritage, structure of legal heritage, system of legal heritage.

Кравченко Сергій Петрович

Національний університет «Одеська юридична академія»

доцент кафедри загальної теорії права та держави

кандидат юридичних наук, доцент

ГАРМОНІЗАЦІЯ КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ: МОВНИЙ АСПЕКТ

Первинний процес, який безпосередньо здійснюється при проникненні в правову реальність, правову систему, законодавство, полягає в утворенні юридичних понять і категорій. Онтологічна єдність мови і права отримує прояв в процесі відображення правової дійсності у словесно-знаковій формі. Процес формування категоріального апарату юриспруденції має свої послідовні стадії та елементи. І первинність у стадіальному положенні надається, безумовно, мові. В правовій сфері концепти можуть бути визначені стосовно як до позитивного права, так і реалій соціально-правової дійсності. У процесі репрезентації різних